

פורום התנדבות בעולם העבודה - הצעה לדין

להתנדבות תרומה משמעותית ועמוקה, בהשפעתה על חיזוק החברה האזרחית, בתרומתה ללכידות ולסולידאריות החברתית ולתחושת השייכות לקהילה. ההתנדבות מהווה ביטוי לאזרחים הלוקחים אחריות על החברה בה הם חיים.

פורום התנדבות בעולם העבודה, מתמקד בהרחבת תחום התנדבות העובדים בשלושת המגזרים, בהסתכלות אסטרטגית ותוך כדי מתן מענה לסוגיות חברתיות מרכזיות.

תחום ההתנדבות בעולם העבודה החל לצבור תאוצה, עם ההכרה של ארגונים עסקיים ואחרים כי עליהם לגלות אחריות כלפי הקהילה שבתוכה הם יושבים. לא מעט חברות עסקיות מבינות כיום, כי לא די ביצירת הון מהפעילות הכלכלית, אלא ראוי להפנות חלק מהרווחים לקהילה שבזכותה הופקו רווחים אלו. חלק מהפניה זו, מתבצעת באמצעות התנדבותם של עובדי החברות, בקהילה. כיום, ניתן למצוא התנדבות של עובדים גם במגזר הציבורי וגם במגזר השלישי, אם כי בהיקפים מצומצמים יותר.

התנדבות בעולם העבודה, מאפשרת לאוכלוסיית העובדים להתנדב באופן שמשלב באורח חייהם העמוס. זוהי למעשה הנגשה של ההתנדבות והפיכתה לאפשרית, עבור מתנדבים פוטנציאליים שיתכן ולא היו מתנדבים באופן אחר. על כן, ישנה חשיבות רבה לפיתוח תחום זה, לקידום ופיתוח מודלים מותאמים לארגונים וחברות המבקשים לקחת בכך חלק ולקדם את ההתמקצעות בתחום.

פורום התנדבות בעולם העבודה, שואף להרחיב את היקפי ההתנדבות בעולם העבודה, לפתח תחומי התנדבות מגוונים ומתואמים לקהלי היעד השונים אשר יתרמו להנגשת והרחבת מס' העובדים המתנדבים בישראל. הפורום יקדם תהליכי הוקרה והכרה להתנדבות עובדים ויתמוך בפיתוח כלים טכנולוגיים הרלוונטיים להתנדבות בעולם העבודה.

מטרת העל של הפורום:

פיתוח תפיסה ותשתית מקצועית לקידום והרחבה של מעגלי הארגונים הלוקחים חלק בהתנדבות עובדים בקהילה, משלושת המגזרים.

מטרות הפורום:

- יצירת מרחב שיח אודות קידום התנדבות בעולם העבודה, בראייה בין מגזרית.
- הרחבת התנדבות העובדים בשלושת המגזרים.
- קידום תפישה ארגונית המעודדת ותומכת בהתנדבות עובדים.
- קידום ופיתוח תחומי התנדבות מגוונים, חדשניים העונים על סוגיות חברתיות מרכזיות.
- פיתוח שיתופי פעולה תוך ובין-מגזריים בתחום התנדבות עובדים לקידום סוגיות חברתיות מרכזיות.

מיפוי מענים וצרכים ראשוני בתחום הפורום בישראל:

ממצאי המיפוי הראשוני עולה, כי קיים קושי באיתור מקורות מידע אחדים ומהימנים בכל הנוגע להיקף ההתנדבות בעולם העבודה בישראל. ניתן לומר, כי המידע הנגיש והמהימן ביותר הקיים כיום, מתייחס בעיקר להתנדבות עובדים במגזר העסקי.

א. **במגזר הציבורי**- בימים אלו הסתיימה עבודתה של ועדה שהוקמה בנציבות שירות המדינה, במטרה לבחון את היקפי והשלכות התנדבות העובדים במגזר הציבורי. דוח הוועדה המלא יתפרסם בקרוב, ועם אישורו לפרסום, יתוספו למסמך זה הנתונים שיעלו בו. על פי המלצת הוועדה, עובד מדינה יוכל להתנדב במסגרת קבוצתית מתמשכת אחת לשנה קלנדרית או במסגרת קבוצתית ב"ימי שיא" בהיקף שלא יחרוג מ- 8.5 שעות על חשבון המעסיק לכל סוג התנדבות. בנוסף, ניתן לציין כי במספר משרדי ממשלה, כדוגמת משרד החוץ, מתקיימת כיום התנדבות עובדים לאורך כל השנה ובמסגרת יום "המעשים הטובים" וכי ניתן למצוא דוגמאות להתנדבות עובדים גם במספר חברות ממשלתיות כגון רפא"ל ועוד.

ב. **במגזר השלישי**- תחום התנדבות עובדים במגזר השלישי הוא תחום שרבו בו הנסתר על הגלוי. במהלך מיפוי ראשוני זה, היה קושי באיתור נתונים מקיפים הנוגעים להתנדבות של עובדים מארגוני מגזר שלישי. הנתונים היחידים שנמצאו, מתייחסים להתנדבויות ויוזמות חד פעמיות של ארגונים, לדוגמה ב- "יום המעשים הטובים". במקביל, לא נמצאו כל עבודות מחקר שבחנו אם תופעה זו קיימת בישראל ואם כן, מהם מאפייניה או היקפיה.

ג. **במגזר העסקי**- תחום התנדבות העובדים במגזר העסקי, מוגדר לרוב כאחד המרכיבים או תתי התחומים של האחריות התאגידית/חברתית. רבות מן החברות הגדולות במשק מפעילות כיום התנדבות עובדים, כאשר שיעור הארגונים העסקיים המעורבים בקהילה עומד על 8.9% (תוצאות סקר 2006 של הלמ"ס). התנדבות עובדים בחברות עסקיות, מתקיימת לרוב באזור הגיאוגרפי בו ממוקמת החברה, לעיתים ישירות מול העמותה הקולטת את המתנדבים ולעיתים דרך ארגון מתווך ולא תמיד בשיתוף פעולה עם הרשות המקומית. הדבר מעלה צורך לבחינת מודלים שונים להטמעת התנדבות בעולם העבודה ולבחינת מודל הפעולה האפקטיבי ביותר ליישום. מהמיפוי עולה, כי על אף קיומה של התנדבות במקום העבודה, קיים צורך במדידה ואיסוף נתונים סיסטמטיים אשר יספקו תמונת מצב מדויקת יותר לגבי היקפי ועומק התופעה, בכל שלושת המגזרים. במקביל, קיים צורך באיגום ובפיתוח ידע ומחקר בתחום זה ועל בסיסו צורך בהקמת תשתית להתמקצעות בתחום, אשר תייצר best practices עבור כלל העוסקים בהתנדבות בעולם העבודה: הארגונים השולחים את עובדיהם להתנדב והארגונים הקולטים את המתנדבים. המיפוי אף מעלה צורך בחיזוק התפיסה האסטרטגית של התנדבות עובדים בקהילה וחיבור של ההתנדבות לצרכים החברתיים המרכזיים בקהילה.

מה נעשה בתחום הפורום בתוכניות דומות בעולם:

במיזמי התנדבות דומים בעולם, לא הוקדשה יחידת תוכן ספציפית לתחום ההתנדבות בעולם העבודה. לרוב, נושא זה הוגדר כחלק מתחומי פעולתם של פורומים אשר עסקו בהעמקת העשייה בשטח או קידום תכניות התנדבות מגוונות, אם כי בעיקר בכל הנוגע להתנדבות במגזר

העסקי. עם זאת, במרבית ארגוני הגג שהם תולדה של המיזמים השונים, מוקדשת לא מעט

עבודה לעידוד התנדבות בעולם העבודה, אך שוב, בעיקר בעולם העסקי. כך למשל:

- **בקנדה:** הוקם מרכז למצוינות של מעורבות עסקים בקהילה. בארגון חברים כ-20 נציגים מעסקים הפועלים בכל רחבי קנדה, יחד עם נציגי ממשלה והמגזר השלישי. במקביל, ב Volunteering Canada מציעים שירותי ליווי וייעוץ לחברות ולארגונים המעוניינים לפתח תכניות התנדבות עובדים. שירותי הייעוץ מכוונים כך שלחברה או לארגון תהיה האפשרות "לתפור" תוכנית התנדבות בהתאם לצרכיהם ולתחומי העניין שלהם. Volunteering Canada פיתחו גם מאגר ידע בתחום זה, שזמין באתר הארגון.
- **בבריטניה:** במסגרת ארגון הגג- Volunteering England, הוקמה מחלקה ייחודית העוסקת ב Employer Supported Volunteering - התנדבות בתמיכת מעסיקים. שם המחלקה מרמז על כך שהיא אינה מכוונת אך ורק להתנדבות עובדים מחברות עסקיות, אלא לכל התנדבות שנתמכת על ידי המעסיק- מכל אחד מן המגזרים. המחלקה עוסקת בפיתוח ידע והתמקצעות בתחום ובהפקת חוברות הדרכה למבקשים לעסוק בתחום זה, כמו גם בליווי שיתופי פעולה בין ארגוניים ופיתוח מודלים להטמעת התנדבות הנתמכת על ידי מעסיקים.
- **באוסטרליה:** ארגון הגג Volunteering Australia, הקים פורטל שמרכז בתוכו ידע ומידע רב בנוגע להתנדבות עובדים, תוך דגש על התנדבות של חברות עסקיות. במסגרת הפורטל, מתפרסמים מקרי בוחן והצלחה, מחקרים בתחום, אסטרטגיות, מודלים לפעולה ועוד. כמו כן, מציע הארגון שירותי ייעוץ וליווי לארגונים וחברות המעוניינים לייצר שותפות התנדבותית וכך מאגר וירטואלי של ארגונים המציעים אפשרויות התנדבות עבור עובדים, זאת על מנת להנגיש אפשרויות אלה לחברות ולעובדיהן.

דרכי פעולה אפשרויות לפורום:

- **הרחבת מעגל הארגונים המקדמים התנדבות עובדים בשלושת המגזרים:**
 - גיבוש תמריצים ארגוניים לקידום התנדבות עובדים.
 - קמפיינים להעלאת מודעות לגבי התועלות שבהתנדבות עובדים.
 - חיזוק ופיתוח תשתיות לליווי ותמיכה של ארגונים המעוניינים להפעיל התנדבות עובדים.
 - הנגשת כלים פרקטיים ליישום התנדבות עובדים בארגונים.
- **פיתוח מודלים אפקטיביים להתנדבות עובדים בכל שלושת המגזרים:**
 - בחינת מודלים קיימים בישראל ובעולם להתנדבות עובדים.
 - בחינת מידת התאמתם של כל אחד מן המודלים למגזרים השונים.
 - יצירת מודלים מגוונים להטמעת התנדבות עובדים.
- **פיתוח מסלולי התנדבות עובדים מגוונים:**
 - פיתוח מסלולי התנדבות חדשים, מגוונים ומותאמים לקהלי יעד שונים.
 - פיתוח מודלים עבור ארגונים המעוניינים לתמוך, לעודד ולהוקיר בעובדים במתנדבים שלא במסגרת הארגון.
 - פיתוח סגנונות שונים של התנדבות עובדים: חד פעמי/מתמשך, קבוצתי/פרטני וכיו"ב.

• **פיתוח ידע ומדידה עבור התנדבות עובדים:**

- איגום הידע הקיים בתחום ופיתוח ידע חדש בתחום התנדבות עובדים.
- פיתוח שיטות למדידה סיסטמטית של תחום התנדבות עובדים.
- פיתוח ויצירת כלים ארגוניים התומכים בהפעלת עובדים כמתנדבים.

תמונת עתיד מוצעת:

- גידול במספר הארגונים המקדמים התנדבות עובדים בשלושת המגזרים, כחלק מהאג'נדה הארגונית.
- תורת הפעלה מוגדרת להתנדבות בעולם העבודה.
- מסלולי התנדבות מותאמים להתנדבות עובדים בשלושת המגזרים.

מצ"ב:

- נספח 1: המלצות הועדה המשותפת לנציבות המדינה ולמגזר השלישי בתחום התנדבות עובדים בקהילה.
- נספח 2: סקירת ארגוני המגזר השלישי, הפועלים בתחום התנדבות עובדים בקהילה.
- נספח 3: מודלים שונים של התנדבות.

נספח 1:

<http://www.civil-service.gov.il/Civil-Service/TopNavHe/Takshir/newsLetter6/Volunteering.htm>

שירות המדינה מעודד התנדבות של עובדי המדינה בקהילה

במסגרת שיתופי הפעולה הבין-מגזריים של המגזר הממשלתי, המגזר העסקי והמגזר השלישי והמגמה לחיזוק החברה האזרחית והחוסן הקהילתי, הנחה ראש הממשלה, מר בנימין נתניהו, לראות בהתנדבות בקהילה כיעד לאומי שיש לקדמו.

במסגרת זאת הוקמה ועדה משותפת לשירות המדינה ולמגזר השלישי בראשותו של מר מאיר אהרונוב, סגן נציב שירות המדינה, ובהשתתפות נציגים מנציבות שירות המדינה, משרדי הממשלה וארגוני המגזר השלישי.

הוועדה נועדה לבחון את האפשרות לעודד את ההתנדבות של עובדי המדינה בקהילה, תוך התחשבות בנסיבות המיוחדות שבהן פועלים משרדי הממשלה כשליחי הציבור, אשר מופקדים על מימוש חובותיו ומיצוי זכויותיו.

הוועדה בחנה את הסוגיות הרבות אשר עולות מדיון בנושא התנדבות מתוכננת ומבוקרת על-ידי הארגון, ולמדה על הנעשה בארגונים בארץ ובחו"ל ועל יוזמות שונות בתחום.

הוועדה קבעה כי שירות המדינה יציב את היעד של חיזוק תודעת "ההתנדבות" בקרב עובדי המדינה, כמוטיב מרכזי בתפיסת המצוינות האישית של העובדים מחד, והמצוינות הארגונית והאחריות התאגידית מאידך, זאת כבסיס לתכנית ההתנדבות של עובדי המדינה בקהילה.

על פי המלצת הוועדה, עובד מדינה יוכל להתנדב במסגרת קבוצתית מתמשכת, אחת לשנה קלנדרית, או במסגרת קבוצתית ב"ימי שיא" בהיקף שלא יחרוג מ- 8.5 שעות על חשבון המעסיק, לכל סוג התנדבות. התכנית להתנדבות עובדי מדינה בקהילה תופעל תוך הקפדה על הימנעות מפגיעה בתפקודו של שירות המדינה בכלל ובמתן השירות לציבור בפרט והיא לא תבוא כתחליף לכוח אדם תקני בארגון זה. שיבוצם של עובדי מדינה כמתנדבים בארגון קהילתי, ייעשה תוך הקפדה על מניעת חשש לניגוד עניינים, אל מול תפקידיהם ותפקידי יחידותיהם/משרדיהם בשירות המדינה.

בנוסף, הציעה הוועדה להפעיל את התכנית להתנדבות עובדי מדינה בקהילה במסגרת פיילוט, תוך הגבלת מספר המשתתפים בתכניות ההתנדבות השונות לשנת הפיילוט, להיקף שלא יעלה על 600 עובדים, דהיינו כ-1% מכלל עובדי המדינה. בתום תקופת הפיילוט ולאור הביצוע בפועל, תיבחנה המשמעויות התקציביות של התכנית, מידת הצלחתה והצורך בעדכונה.

נציב שירות המדינה הורה על עבודת מטה לשם בחינת יישום ההמלצות שבדו"ח, תוך תיאום עם גורמי הממשלה הרלוונטיים.

נספח 2: סקירת ארגוני המגזר השלישי, הפועלים בתחום התנדבות עובדים בקהילה

שם הארגון	אופי / תיאור הפעילות
מתן- משקיעים בקהילה	לחברות ועסקים מציעה מתן ארגז כלים מגוון, המאפשר שיתוף העובדים וכל בעלי העניין בפעילות הקהילתית, ניצול מיטבי של המשאבים השונים (תרומות, התנדבות עובדים וכד') והשקעה בקשת רחבה של פעילויות, במסגרת אחריות חברתית תאגידית. מתן – משקיעים בקהילה הינו ארגון חברתי הפועל ליצירת חברה אזרחית פעילה ומעורבת, על ידי בנייה ופיתוח שותפויות להשקעה אפקטיבית בקהילה בין משקיעים – עסקים, תורמים וקרנות פילנתרופיות – לבין ארגונים חברתיים, עמותות וחברות לתועלת הציבור וגורמי ממשל.
ציונות 2000	עסקים למען הקהילה (על"ה), מיוזמת ציונות 2000, הוקמה במטרה לסייע לחברות עסקיות לנהל את מעורבותן החברתית באופן המקצועי, המיטבי והמתקדם ביותר. צוותי על"ה מלווים חברות ישראליות ובינלאומיות, בשותפויותיהן החברתיות עם המגזר השלישי והמגזר הציבורי. ציונות 2000 מאמינה בשותפויות בין מגזריות ארוכות טווח, הנבנות תוך דגש על מעורבות והתנדבות עובדים, על בחירת שותף מתאים לפעילות בקהילה ועל ייעוד משאבים כספיים ושווי כסף לפעילות.
מעלה	מעלה פועלת על-פי ההנחה כי לניהול אחריות תאגידית יש ערך עסקי-כלכלי עבור עסקים. הארגון הוא חלק מרשת עולמית של ארגוני-עסקים המקדמים אחריות תאגידית והוא מוביל תהליכים של פיתוח ויישום אסטרטגיות של אחריות תאגידית (פעילות עסקית המשלבת ערכים חברתיים, סביבתיים ואתיים), כגישה עסקית. במסגרת האחריות התאגידית מקדמים העסקים גם את תחום התנדבות העובדים.
רוח טובה	רוח טובה משמשת כתובת לכל אדם המעוניין להתנדב ולתת, ולכל אדם הזקוק לעזרה, סיוע ותמיכה בתחום ההתנדבות. הארגון יוצר חיבור בין מתנדבים לשותפים קהילתיים ולארגונים הזקוקים למתנדבים במטרה לענות על המטרות של שני הצדדים. בנוסף, רוח טובה יוזמת את יום ה "מעשים הטובים" אשר במסגרתו מתנדבים עובדים.
הרוח הישראלית	הרוח הישראלית היא חברה לתועלת הציבור הפועלת למען ילדים ונוער בסיכון בישראל, תוך גיוס הציבור הישראלי והמגזר העסקי למעורבות, שיתוף ותמיכה. בקבוצת המנהיגות של הרוח הישראלית לוקחים חלק כמה עשרות אנשי עסקים, התורמים זמן, ידע, התמחות וכסף למען ילדים ונוער בסיכון. המתנדבים מגיעים ממגוון תחומי המשק: ביטוח, פרסום, משפטים, שיווק, יעוץ ועוד.
חברה טובה	חברה טובה היא ארגון ללא כוונת רווח, הפועל לקידום ההתנדבות בישראל ולהגברת מודעות ומעורבות חברתית. חברה טובה יצרה את ענף התנדבות הפנאי בישראל, והקימה את המדריך המקוון להתנדבות הפנאי- המאפשר לקחת חלק בפעילות התנדבותית חד פעמית וללא מחויבות ארוכת טווח.

נספח 3: מודלים שונים של התנדבות בעולם העבודה

האופציות להתנדבות עובדים הינן מגוונות. בישראל ובעולם פותחו מספר מודלים שונים, להטמעת התנדבות של עובדים בארגון. להלן מספר דוגמאות למודלים שונים של התנדבות:

1. **התנדבות חד פעמית**- מאפשרת לעובדים לקחת חלק באירוע התנדבות חד פעמי, ללא מחויבות ארוכת טווח. התנדבות זו מתקיימת לרוב סביב חגים או אירועי שיא, כגון: יום המעשים הטובים" וכוללת: אריזת חבילות מזון, צביעת בתים, ניקוי איזור מסוים וכו'.
2. **בניית שותפות והתחייבות להתנדבות ארוכת טווח**- במסגרת מודל זה, נבנית תכנית התנדבות לטווח ארוך בין החברה/המעסיק לבין הארגון החברתי. שותפות זו עונה על צרכי הארגון החברתי ובמקביל, לרוב קשורה לנושא המעורבת החברתית שלקחה על עצמה החברה. במסגרת מודל זה, מתחייב העובד להתנדבות ארוכת טווח וקבועה, לדוגמא: חונכות או העברת שיעורי עזר.
3. **תמיכה "פרו בונו"** - במודל זה, נעשה שימוש במיומנויות המקצועיות של העובדים כגון: יעוץ מס, משפטים, ראיית חשבון, פרסום, שיווק וכיו"ב, לתמיכה בארגון החברתי. לרוב מדובר בפרויקט תחום בזמן, שלוקחים בו חלק מספר עובדים בהתנדבות.
4. **התנדבות "וירטואלית"**- התנדבות הנעשית דרך המחשב של העובד כגון מחקר אינטרנטי, כתיבה ועריכה וכו'.

האופן בו בוחרת החברה להפעיל את תכנית התנדבות העובדים, משתנה אף הוא מחברה לחברה. ישנם ארגונים הבוחרים לעודד את עובדיהם לצאת ולהתנדב בכך שהם מאפשרים להם לעשות כן על חשבון שעות העבודה. ארגונים אחרים, מתכללים ומאפשרים הזדמנויות התנדבות עבור עובדיהם ואף מעודדים אותם באמצעות תמריצים שונים, אך מאפשרים לעובדים להתנדב, רק לאחר שעות עבודתם.